

Finansowanie edukacji ucznia z niepełnosprawnością

dr Paweł Kubicki, Szkoła Główna Handlowa
Warszawa, 04.10.2012



Wydatki związane z niepełnosprawnością

65 mld, 4,6% PKB w 2010 r.

Wydatki na świadczenia pieniężne dla ON - 41%

Wydatki publiczne ochrony zdrowia na rzecz ON – 33%

Wydatki indywidualne (leczenie, rehabilitacja) – 12%

PFRON – 7%

Dodatkowe wagi subwencyjne w ramach oświaty – 5% (zaokrąglając 3 mld zł)

Wydatki rzeczowe i na usługi dla ON – 1%

Orzecznictwo i koszty administracyjne – 1%

Źródło: *„Instytucjonalne, zdrowotne i społeczne determinanty niepełnosprawności”*,
projekt IPiSS; prof. Stanisława Golinowska



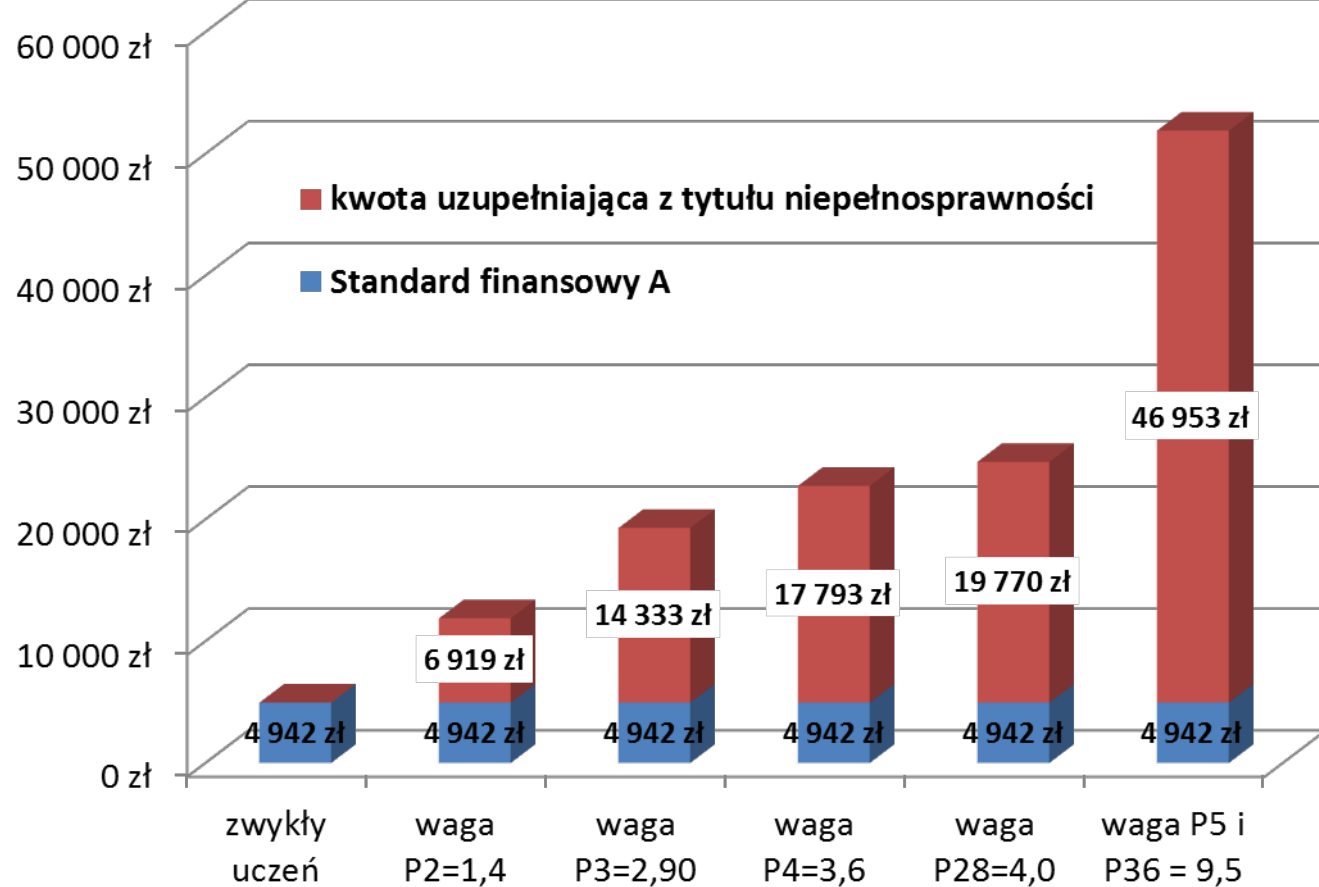
Finansowanie edukacji (1)

- Wysokość części oświatowej subwencji ogólnej dla JST jest obliczana w oparciu o corocznie wydawane Rozporządzenie MEN w sprawie sposobu podziału części oświatowej subwencji ogólnej na dany rok.
- Na ucznia niepełnosprawnego kwota subwencji jest uzupełniona o dodatkową kwotę, wynikającą z rodzaju niepełnosprawności. Formalnie subwencja jest naliczana w oparciu o zasadę „pieniądz idzie za uczniem” – idzie on jednak tylko do samorządu, nie do placówki.
- Samorządy mają swobodę wydatkowania środków pochodzących z subwencji, o ile realizują zadania oświatowe wynikające z odrębnych przepisów.



Finansowanie edukacji (2)

Średnia roczna kwota subwencji dla JST na ucznia w 2012 r. (wskaźnik korygujący Di=1)



SZKOŁY

P2 = upośledzenie umysłowe w stopniu lekkim, niedostosowanie społeczne, zaburzenia zachowania, zagrożenie uzależnieniem, niedostosowaniem społecznym, z chorobami przewlekłymi
 P3 = niewidomi, słabowidzący, niepełnosprawni ruchowo, w tym z afazją, zaburzenia psychiczne
 P4 = niesłyszący i słabosłyszący, upośledzenie umysłowe w stopniu umiarkowanym lub znacznym
 P5 = upośledzenie umysłowe w stopniu głębokim, niepełnosprawności sprzężone oraz autyzm, w tym zespół Aspergera

PRZEDSZKOLA

P28 = niesłyszący, słabosłyszący, niewidomi, słabowidzący, z niepełnosprawnością ruchową w tym z afazją, z upośledzeniem umysłowym
 P36 = wychowankowie OREW, niepełnosprawności sprzężone oraz autyzm, w tym zespół Aspergera



Między teorią a praktyką (1)

Minister Edukacji Narodowej
(rząd)



Kurator oświaty
(działa w każdym województwie
w imieniu wojewody,
podlega więc administracji rządowej)

Rada gminy (miasta)
(organ stanowiący gminy,
a więc samorządu)



Wójt
(burmistrz, prezydent)
(organ wykonawczy gminy,
a więc administracji samorządowej)

Nadzór
pedagogiczny
(w sprawach
merytorycznych)

Nadzór w sprawach
finansowych i
organizacyjnych

Edukacja
Wychowanie,
Opieka
Realizacja zaleceń

Etaty
Koszty stałe
Godziny zajęć specjalistów
Sprzęty
Pomoce

SZKOŁA

Dostosowanie
procesu nauczania
oraz form wychowania
i opieki do potrzeb
i możliwości ucznia

Arkusz organizacji
Plan wydatków

Źródło: dr Agnieszka Dudzińska, oprac. własne



Między teorią a praktyką (2)

- Środki z dodatkowych wag subwencyjnych wynikających z niepełnosprawności (P2, P3, P4, P5 – szkoła, P6 – klasy integracyjne, P28 i P36 – przedszkola oraz OREW) łącznie przyznawane są na około 3% uczniów, ale stanowią około 9% wszystkich środków z subwencji oświatowej (w 2012 r. = 3.470.693 tys. zł z 38.711.095 tys. zł)
- Często uczeń ma zagwarantowane minimum wynikające z odpowiednich rozporządzeń (np. dwie godziny zajęć rewalidacyjnych).
- Otrzymanie wsparcia odpowiadającego zaleceniom z orzeczenia i w pełni zaspokajającego potrzeby ucznia jest wynikiem negocjacji pomiędzy rodzicem, dyrektorem placówki i samorządem i wymaga przede wszystkim aktywności po stronie rodzica.



Między teorią a praktyką (3)

- Ustawa i rozporządzenia przygotowane przez MEN, w teorii zapewniające indywidualizację procesu nauczania.
- Sytuacja budżetowa wielu JST, które deklarują, że mają za małe dochody własne, by sfinansować różnicę pomiędzy subwencją oświatową, a wydatkami na oświatę wynikającymi z przepisów.
- Dyrektor, który nie otrzymuje zwiększonych środków, ale ma za zadanie realizować dodatkowe obowiązki związane z edukacją ucznia z niepełnosprawnością.
- Rodzic i uczeń, którzy potrzebują wsparcia i słyszą, że nie ma środków na zwiększone potrzeby edukacyjne.



Między teorią a praktyką (4)

- Dodatkowe czynniki wpływające na trudną sytuację uczniów z niepełnosprawnościami:
 - relatywnie częsta niewiedza (samorządów, dyrektorów szkół i nauczycieli, jak i rodziców), co do obowiązujących przepisów dotyczących edukacji osób ze SPE.
 - popularne przekonanie, że nie ma możliwości **realnego wsparcia** uczniów z niepełnosprawnością w placówkach ogólnodostępnych.
 - traktowanie rodziców walczących o prawa dziecka, jako **problemowych i roszczeniowych**.
 - Przypadki ograniczania działań Kuratorium jedynie do kontroli dokumentacji, bez rozmowy z rodzicami i **bez sprawdzania efektów wsparcia!**



Strategie rodziców

- rezygnacja z pracy i pełnienie funkcji terapeuty/ nauczyciela wspomagającego/ opiekuna dla własnego dziecka;
- finansowanie wsparcia ze środków własnych w postaci „wolontariuszy” przychodzących do placówki, bądź płatnych zajęć poza placówką;
- przeniesienie dziecka do placówki integracyjnej, bądź specjalnej;
- rezygnacja z walki o wsparcie (wypalenie rośnie z wiekiem dziecka i czasem przeznaczonym na opiekę).



Wydatki rodziców i opiekunów

- Wydatki na:
 - diagnozę
 - leczenie i terapię
 - dodatkową opiekę
- Koszty pozafinansowe:
 - czasowe
 - emocjonalne
 - alternatywne (utraconych korzyści)
- Szacunkowo to od kilkuset do kilku tysięcy złotych miesięcznie, z czego znaczna część to dodatkowa płatność za wsparcie teoretycznie zapewniane w ramach systemu edukacji.



Koszt utraconych dochodów

Studium przypadku: Rodzina z dzieckiem niepełnosprawnym: dziecko zdiagnozowane w wieku 3 lat, matka obecnie w wieku 28 lat, do tej pory pracowała i uzyskiwała przeciętne dochody.

Wariant A: Matka zwalnia się z pracy i nabywa uprawnienia do świadczenia pielęgnacyjnego 520 zł (koszt), nie zarabia, czyli nie składkuje i nie płaci podatków (koszt), dziecko bez pracy.

Skumulowany realny koszt dla państwa do uzyskania przez matkę wieku 60 lat (bez uwzględnienia kosztów opieki zdrowotnej i pomocy społecznej) to: **1.054.903,49 zł**

Wariant B: Matka z pełnego etatu przechodzi na pół, syn po osiągnięciu pełnoletności pracuje i zarabia minimalną pensję.

Skumulowany realny koszt dla państwa do uzyskania przez matkę wieku 60 lat (bez uwzględnienia kosztów opieki zdrowotnej i pomocy społecznej) to: **111.279 zł** (obliczenia własne)



Proponowane rozwiązania

- Stworzenie systemu mierzącego efektywność wsparcia, a nie tylko umiejętność „wyprodukowania” odpowiedniej dokumentacji!
- Powiązanie kwoty trafiającej do samorządu z tytułu niepełnosprawności ucznia z konkretną placówką oświatową, w której dany uczeń się uczy:
 - poprzez przekształcenie dodatkowych wag subwencyjnych z tytułu niepełnosprawności;
 - poprzez lepszy monitoring wsparcia i sankcje za brak **wystarczającego i efektywnego** wsparcia.
- Doprecyzowanie wybranych przepisów oświatowych i zasad ich interpretacji.



Aneks

- Założenia dla studium przypadku:
 - Przeciętne wynagrodzenie w 2012 r. 3624 zł brutto (zgodnie z założeniami budżetowymi)
 - Wzrost wynagrodzenia za *Wieloletni plan finansowy państwa na lata 2011-2014*, potem 5% rocznie
 - Inflacja j.w., potem 3% rocznie.
 - Koszty niezapłaconych składek wg ZUS dla osoby pracującej na etacie (przed 2% podwyżką składki rentowej)
 - Podatek dochodowy 18%, bez odliczeń podatkowych dla rodziny
 - Waloryzacja świadczenia pielęgnacyjnego w wysokości 520 zł co 3 lata tylko o skumulowaną inflację



Dane kontaktowe



dr Paweł Kubicki - adiunkt w SGH, społeczny rzecznik uczniów niepełnosprawnych w ramach projektu „Wszystko jasne – dostępność i jakość edukacji dla uczniów niepełnosprawnych” stowarzyszenia „Nie-Grzeczne Dzieci”, członek zespołu ekspertów ds. osób z niepełnosprawnością przy Rzeczniku Praw Obywatelskich,
mail: rzecznik@wszystkojasne.waw.pl
strona: www.wszystkojasne.waw.pl
[http://www.wszystkojasne.waw.pl/informat
or-dla-rodzicow.html](http://www.wszystkojasne.waw.pl/informat
or-dla-rodzicow.html)

